Barnehageansattes situasjon etter gjenåpning av barnehagene i koronaperioden

Notat fra undersøkelse i Bydel Søndre Nordstrand gjennomført i juni 2020

Forfatter: Trine Myrvold

REACH-notat 6/2020

Barnehageansattes situasjon etter gjenåpningen av barnehagene i koronaperioden

Undersøkelsen og datamaterialet

Notatet er basert på en spørreundersøkelse gjennomført av REACH – forskningsmiljø for tverrfaglig forskning på barnehager og barndom i storbyen ved OsloMet i juni 2020 til alle ansatte i kommunale barnehager i Bydel Søndre Nordstrand i Oslo. Undersøkelsen ble også sendt til styrere i alle barnehagene, til sammen 20 personer, med noe tilpasning av spørsmålene. Bydelen deltar i REACH-samarbeidet, og har bidratt i utforming av spørreskjemaet og i utsendelsen av undersøkelsen. Undersøkelsen var anonym, dataene eies av OsloMet, og analysene er gjennomført av forskere ved OsloMet.

REACH gjennomførte også en survey til ansatte i kommunale og private barnehager i april 2020, mens barnehagene var koronastengt. Resultatene fra denne undersøkelsen er publisert gjennom fire notater som er tilgjengelig her: https://uni.oslomet.no/reach/.

Svarprosent

Spørreundersøkelsen etter gjenåpning av barnehagene ble sendt til rundt 285 barnehageansatte og 20 styrere i kommunale barnehager. Ved fristens utløp, hadde 165 ansatte deltatt i undersøkelsen, dvs. en svarprosent på 50. Samtlige styrere besvarte spørreskjemaet. Alle deltakere har vært sikret full anonymitet i gjennomføringen av undersøkelsen, noe som innebærer at purring bare har vært mulig som en påminnelse til alle mottakere av henvendelsen om deltakelse.

Hvilke ansatte har svart?

Respondentene i undersøkelsen fordeler seg slik på ulike kategorier ansatte:

Kategori	Antall	Prosent
Pedagogisk leder/barnehagelærer	76	46
Barne- og ungdomsarbeider/fagarbeider	31	19
Assistent	46	28
Støttepedagog el.a	12	7
Totalt	165	100

38 prosent av respondentene har oppgitt at de har et annet morsmål enn norsk.

Problemstillinger som drøftes i notatet

I notatet drøftes barnehageansattes og styreres erfaringer etter gjenåpning av barnehagene i koronaperioden, med utgangspunkt i følgende temaer:

- Informasjon i koronasituasjonen
- Ansattes opplevelse av arbeidsmiljø og arbeidssituasjon
- Organisering av hverdagslivet i barnehagen etter gjenåpning
- Oppfølging av sårbare barn og familier
- Minoritetsspråklige ansatte som ressurs i barnehagen

Noen spørsmål ble stilt både i april og juni. Der det er relevant, sammenlikner vi svar fra ansatte på de to tidspunktene.

Hvor får ansatte informasjon i koronasituasjonen?

Koronasituasjonen innebar at alle barnehager brått ble stengt for ordinær drift fra 13. mars 2020. Etter kort tid åpnet de fleste barnehagene igjen for barn av foreldre i kritiske samfunnsfunksjoner og barn med særlige omsorgsbehov. Det var stor variasjon i hvor mange barn som møtte i disse 'beredskapsbarnehagene'. I april ble det utarbeidet en smittevernveileder for barnehagene som skulle veilede barnehagene ved gjenåpning for mer ordinær virksomhet. Veilederen er blitt oppdatert flere ganger, ettersom smittesituasjonen har endret seg og etter hvert som barnehagene har kommet med tilbakemeldinger om behov for presiseringer og annet.

Både den første veilederen og de påfølgende endringene kom kort tid før de var forventet iverksatt, og la betydelig press på kommunene, bydelene og barnehagene. Behovet for rask og god informasjon var stort i denne situasjonen. I undersøkelsen vi gjennomførte til barnehagene i Søndre Nordstrand da barnehagene var stengt, fant vi at omtrent åtte av ti ansatte var godt fornøyd med informasjonen fra bydelen.[1]

Vi har spurt både ansatte og styrere om hvordan de opplever informasjonen etter gjenåpningen av barnehagene (Figur). Nesten samtlige ansatte – 83 prosent – sier seg helt eller delvis enig i at informasjonen fra bydelen om smittevernsrutiner har vært enkel å forstå og til stor hjelp i deres arbeid. Blant styrerne er oppslutningen noe lavere, men to av tre styrere var helt eller delvis fornøyd med informasjonen fra bydelen i denne situasjonen. Omtrent halvparten av de ansatte, og litt færre styrere, synes det har vært mange motstridende beskjeder i forbindelse med iverksetting av den nye 'smittevernorganiseringen' i barnehagen.

Figur 1 *Ansatte og styreres vurdering av informasjon knyttet til gjenåpning av barnehagen. Andel som svarer helt eller delvis enig.*

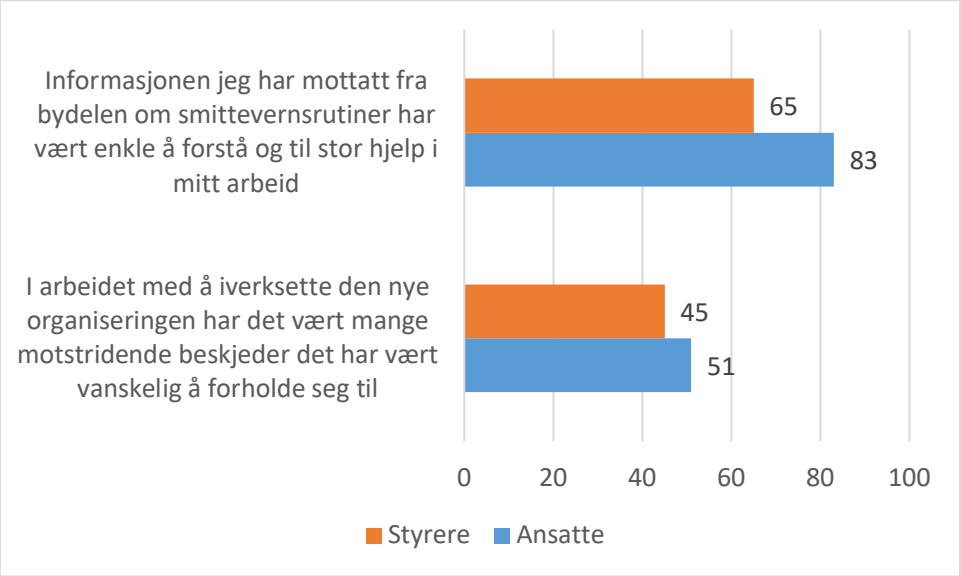

Vi har også spurt respondentene om hvor de har funnet informasjon under koronasituasjonen (*Figur*). For begge var nærmeste leder en viktig kilde til informasjon – åtte av ti ansatte og tre av fire styrere oppgir dette. Ellers ser vi en viss forskjell på styrere og andre ansatte. Styrerne har brukt

[1] Myrvold (2020a). 'Barnehageansattes situasjon under koronakrisen'. REACH-notat 1/2020

internett, særlig bydelens nettsider og nasjonale nettsider, betydelig mer enn andre ansatte i barnehagene.

Figur 2 *Hvor finner du informasjon som er viktig for å utføre din jobb i denne situasjonen?*

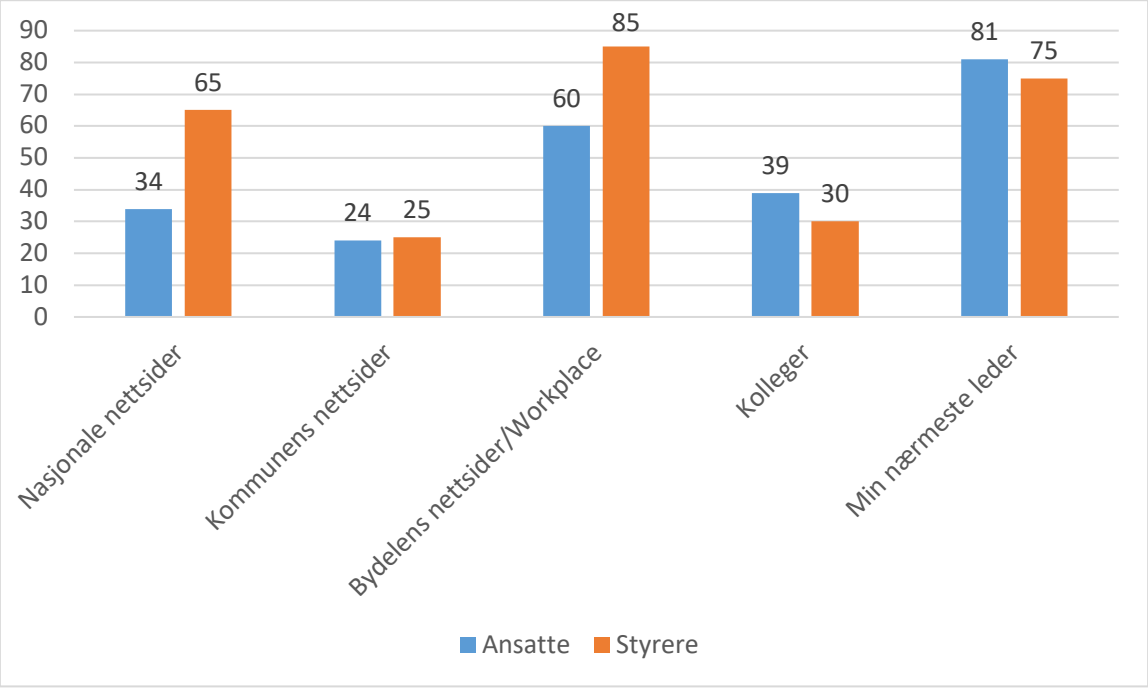

Arbeidsmiljø, informasjon og arbeidssituasjon

I krisesituasjoner får ledere særlig viktige funksjoner, og dette gjelder også i barnehagen. Styrerne skulle i denne situasjonen holde nesten kontinuerlig kontakt med bydelen, med ansatte og med foresatte. Ikke minst for de ansatte var det viktig at styrer var tilgjengelig for informasjon om hvordan de skulle utføre sine arbeidsoppgaver, og som samtalepartner om bekymringer knyttet til egen helse og smitte.

Figur 3 *'Min nærmeste leder er tilgjengelig for meg når jeg trenger hjelp'*

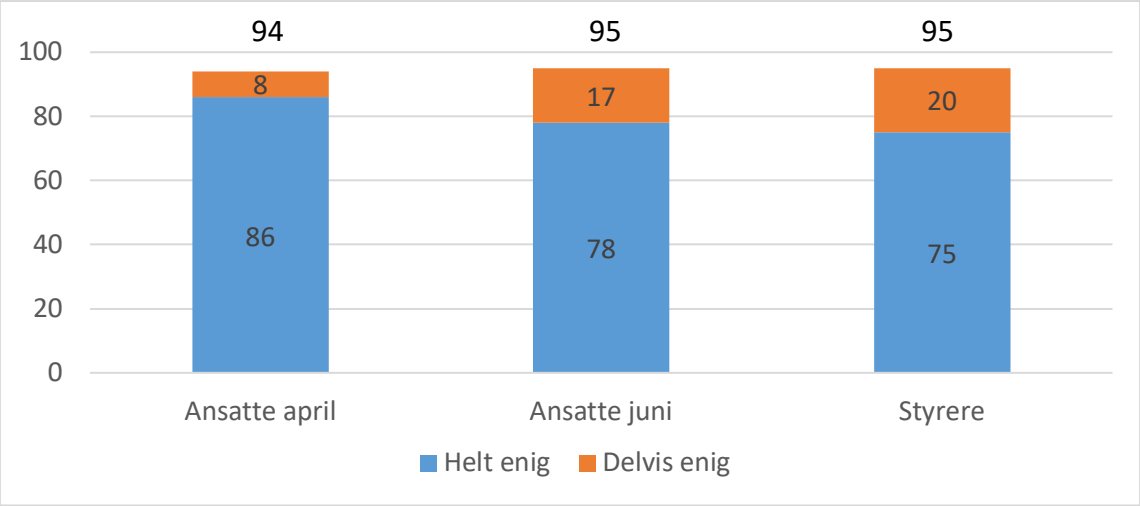

Vi har spurt de ansatte og styrerne om deres overordnede har vært tilgjengelig for dem i denne situasjonen. Som vi ser av Figur , er nesten alle ansatte (både i april og juni) og styrere enig i at nærmeste leder har vært tilgjengelig for dem. Dette tyder på at ledelsen, både i den enkelte barnehage og i bydelen, har vært bevisst på viktigheten av god oppfølging av ansatte i krisen.

For de ansatte i barnehagene ble hverdagen nærmest snudd på hodet da barnehagene stengte. Noen var fortsatt på jobb, med ansvar for barn som hadde rett på plass, eller med andre oppgaver. Noen var på hjemmekontor, med mer eller mindre definerte gjøremål, som faglig oppdatering eller lignende. Andre var hjemme med egne barn fordi skolen/barnehagen var stengt. Også etter at barnehagen åpnet opp igjen, var organiseringen preget av smittevernhensyn. Barna var delt i mindre grupper – kohorter – og personalet skulle ikke brukes fleksibelt på tvers av disse gruppene. Organiseringen innebar også at det var vanskelig å få avholdt personalmøter i barnehagen på dagtid, noe som kunne oppleves som ekstra utfordrende i en tid med mye nytt og store endringer.

Vi har stilt de ansatte spørsmål om hvordan de opplevde sin arbeidssituasjon etter gjenåpningen (Figur). Til tross for kravene som ble stilt til smittevern og den nye organiseringen disse hensynene innebar, er de aller fleste ansatte helt eller delvis enig i påstanden 'Som ansatt er jeg trygg på at jeg utfører jobben min i tråd med smittevernrutinene'. Tre av fire sier også at de ikke er 'redd for å bli smittet, så barna får like mye trøst og kos nå som de fikk før barnehagene stengte'. Likevel synes to av tre at hverdagen i denne situasjonen er krevende.

Figur 4 Ansattes opplevelse av egen arbeidssituasjon etter gjenåpning av barnehagen

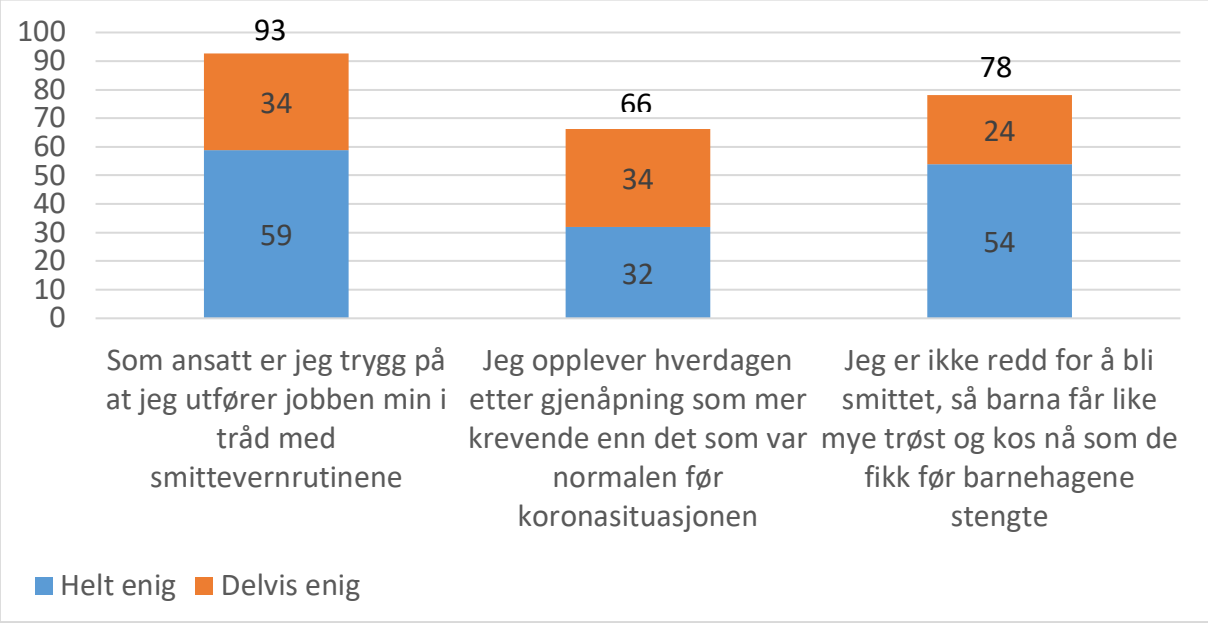

Ni av ti ansatte og styrere synes at de hadde et god samarbeid og arbeidsmiljø i barnehagen, også i koronatiden (Figur).

Figur 5 *'Til tross for smittevernsrutiner erfarer jeg at det er et godt arbeidsmiljø og samarbeid i barnehagen'*

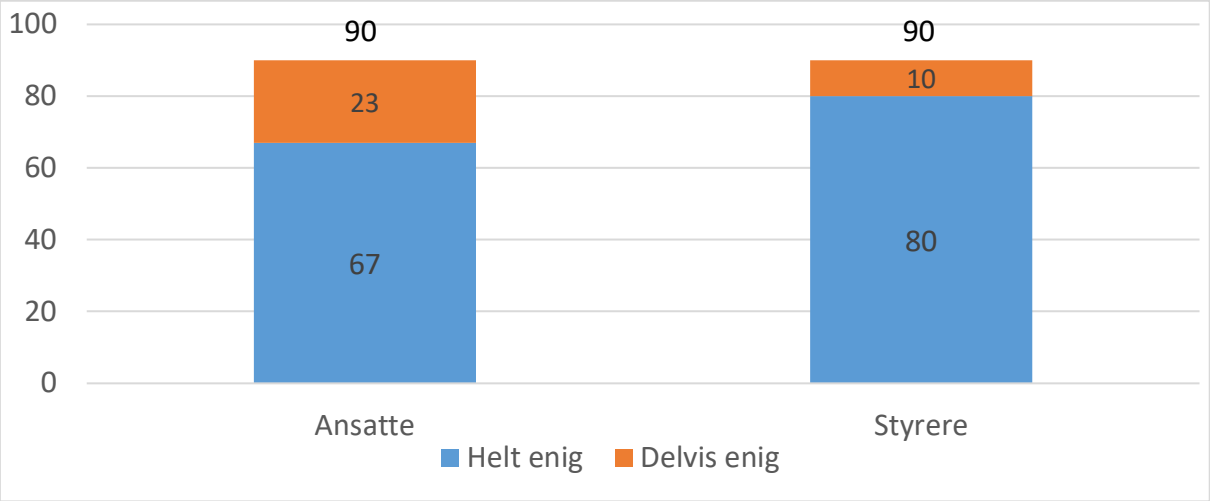

Vi har bedt styrerne ta stilling til noen påstander om deres erfaringer i koronasituasjonen (Figur). Disse tallene bør ses i sammenheng med at det totale antallet styrere er 20. Et mindretall styrere opplevde ansatte som var usikre på hvordan de skulle utføre jobben sin eller ansatte som tok kontakt på grunn av frykt for smitte. De fleste styrerne svarte at mange av de ansatte ønsket å fortsette å jobbe i små grupper, slik de gjorde i deler av koronaperioden. Nesten alle styrerne svarte at de var godt fornøyd med egen innsats i denne situasjonen. Det er imidlertid grunn til å merke seg at spørreundersøkelsen ble gjennomført i juni 2020, dvs. relativt tidlig i gjenåpningsfasen. Enkelte av disse forholdene kan fortone seg annerledes etter noe lengre tid.

Figur 6 *Styrernes erfaringer med barnehagens håndtering av koronasituasjonen*

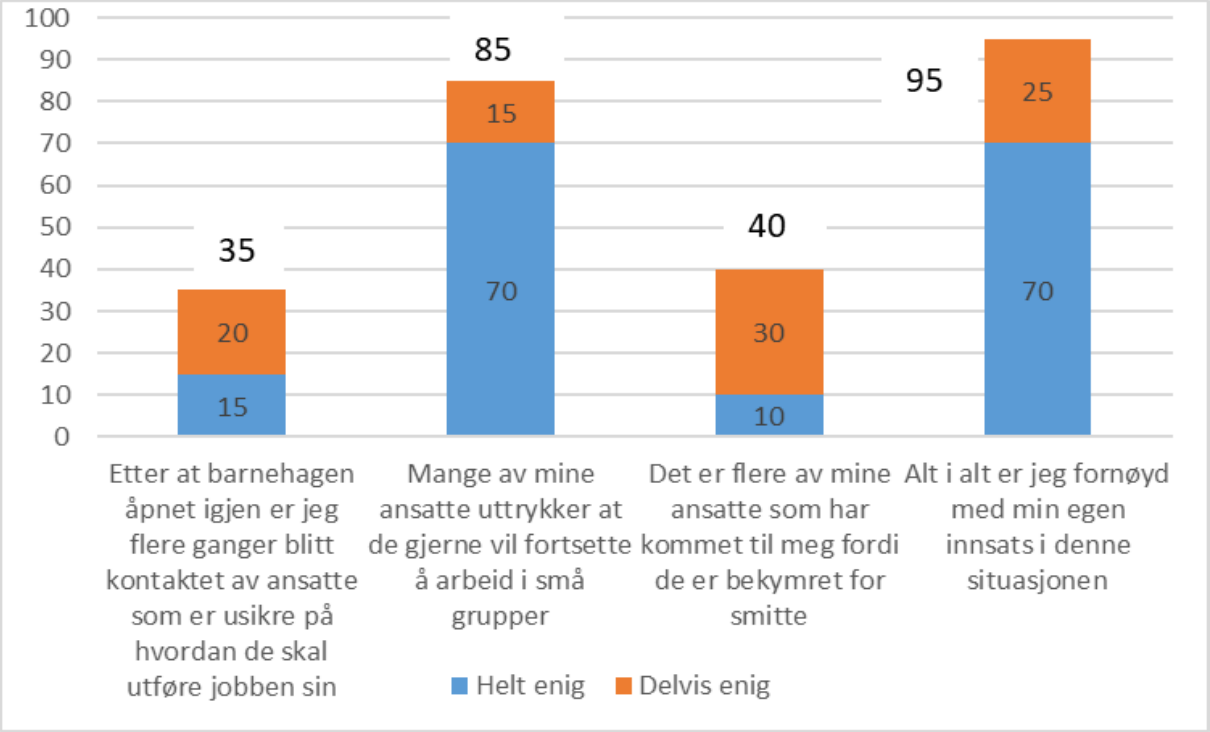

Styrerne ble også bedt om å si sin mening om den støtte og veiledning de har fått i tilknytning til barnehagens håndtering av koronasituasjonen (Figur). Styrerne mente smittevernveilederen gir gode retningslinjer for barnehagen i denne situasjonen, og nesten alle syntes de fikk den støtte og veiledning de trengte for å implementere rutiner for smittevern i barnehagen. To av tre var også fornøyd med bydelens innsats under pandemien. Det er ganske få styrere som var alvorlig bekymret for hvordan smittevernhensyn påvirket det pedagogiske arbeidet.

Figur 7 Barnehagestyreres vurdering av støtte og veiledning

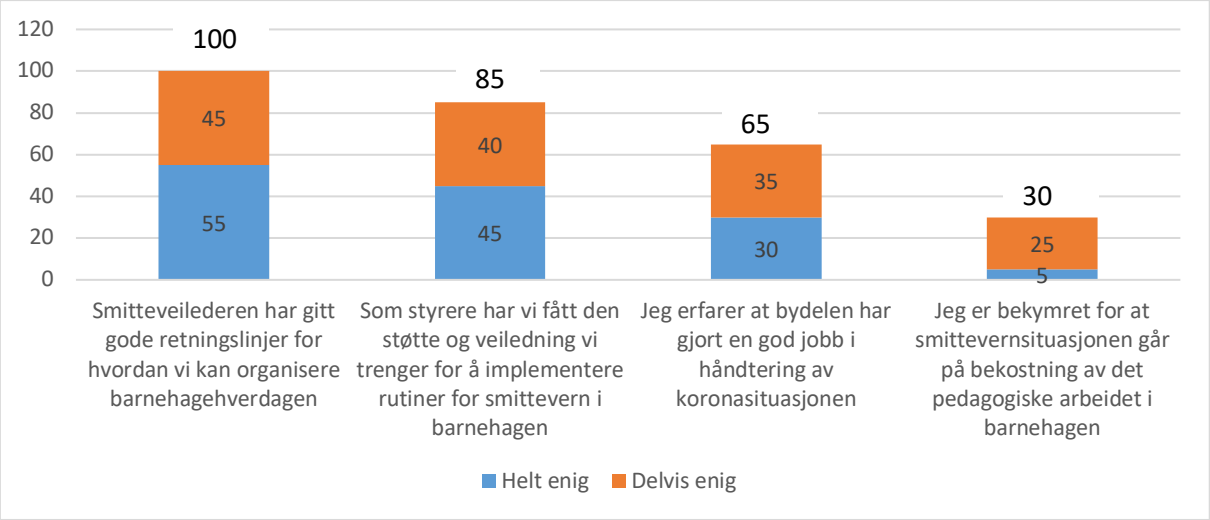

Alt i alt var både ansatte og styrere godt fornøyd med egen barnehages håndtering av situasjonen, både under nedstengning og etter gjenåpning (Figur **Feil! Bruk fanen Hjem til å bruke 0 på teksten du vil skal vises her.**).

*Figur **Feil! Bruk fanen Hjem til å bruke 0 på teksten du vil skal vises her.**8 Jeg er godt fornøyd med vår håndtering og organisering av koronasituasjonen*

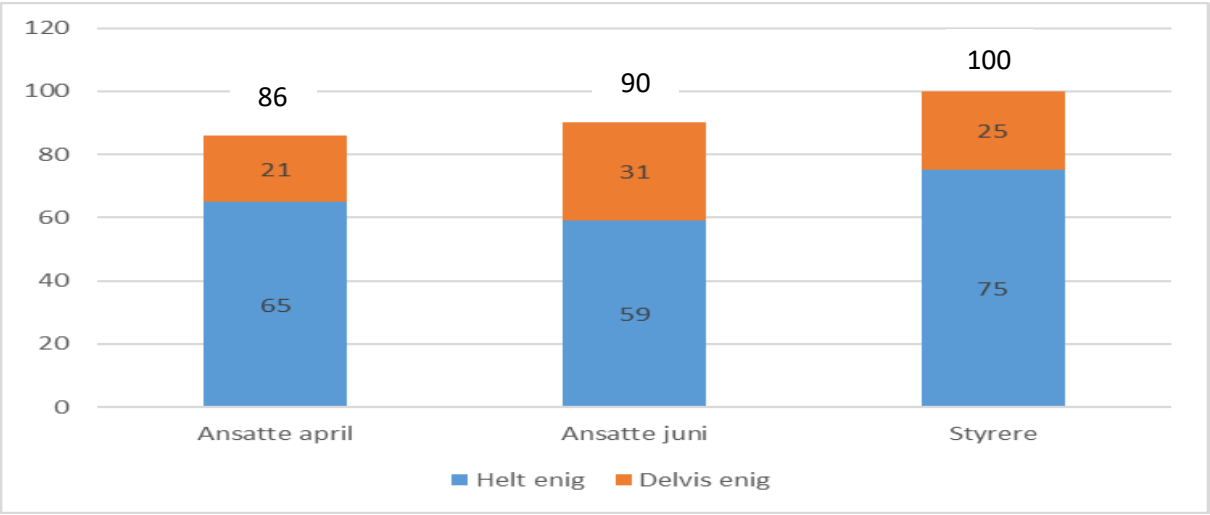

Minoritetsspråklige ansatte som ressurs i barnehagen

I Søndre Nordstrand har barnehagene en stor andel barn med minoritetsspråklig bakgrunn. Også blant de ansatte er det stort mangfold. I spørreundersøkelsen fra juni oppgir 38 prosent av respondentene at de har minoritetsspråklig bakgrunn. I undersøkelsen gjennomført i april, opplevde et stort flertall av de ansatte med annet morsmål enn norsk at deres språklige og kulturelle bakgrunn var viktig i jobben, og at de blir brukt som en ressurs i barnehagen.[2]

Vi har spurt de ansatte med slik bakgrunn hvordan de opplever at deres flerspråklige kompetanse kom til nytte i kontakten med foreldre i koronasituasjonen (Figur 1).

Figur 1 Minoritetsspråklig ansattes kontakt med foreldre

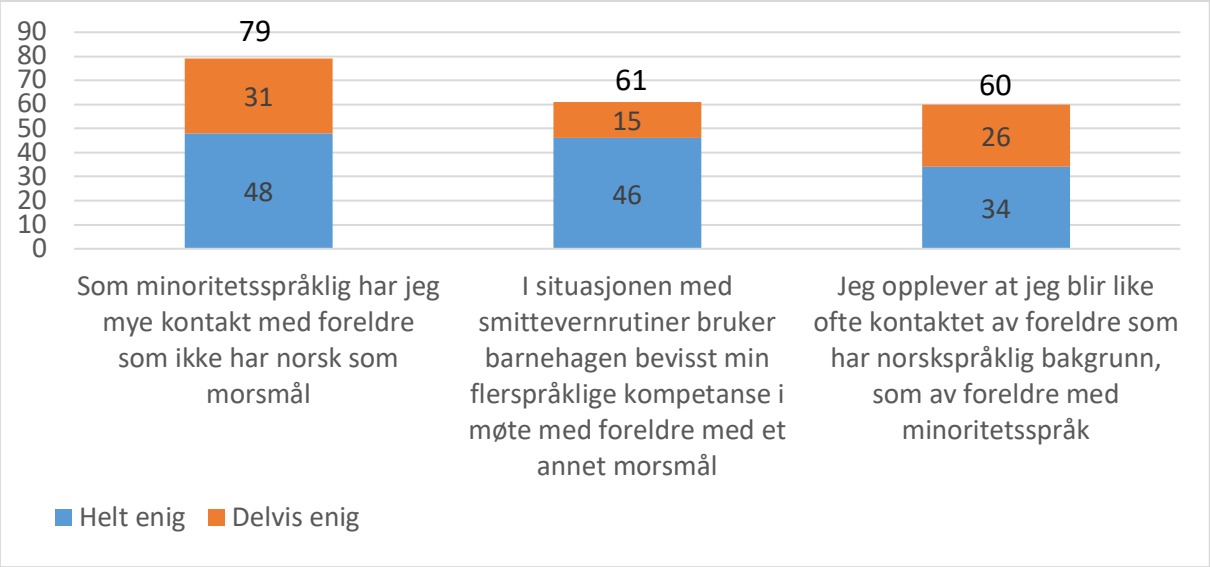

Resultatene viser at nesten åtte av ti ansatte med minoritetsspråklig bakgrunn svarte at de har mye kontakt med foreldre som ikke har norsk som morsmål. Det var imidlertid bare seks av ti som opplevde at barnehagen brukte deres flerspråklige kompetanse bevisst inn i møtet med minoritetsspråklige foreldre. Her er det viktig å bemerke at ikke alle barnehager har ansatte og foreldre som 'matcher' hverandre språklig. Seks av ti ansatte med minoritetsspråklig bakgrunn opplevde at de ble kontaktet like mye av norskspråklige foreldre som av minoritetsspråklige. Alt i alt tyder dette på at denne gruppen av ansatte i ganske stor grad fungerer som andre ansatte, men med en særlig kompetanse som gjør at de er spesielt viktige for foreldre som selv har minoritetsspråklig bakgrunn.

Organisering av hverdagslivet i barnehagen etter gjenåpning

Smittevernveilederen innebar at barnehagene måtte endre sine rutiner ganske betydelig. Som tidligere nevnt, ble barna i begynnelsen delt i mindre grupper, og det var ikke mulig å leke på tvers av disse gruppene. Det ble ikke servert mat. Foreldrene kunne ikke komme inn i barnehagen. Barn måtte derfor hentes og leveres ute. Mange barnehager hadde også barna ute og på tur mye av tiden,

[2] Myrvold (2020d). 'Minoritetsspråklige barnehageansattes rolle under koronakrisen'. REACH-notat 5/2020

for å unngå trengsel inne. Samtidig var det satt strenge krav til håndhygiene og renhold. Vi har spurt de ansatte og styrerne om hvordan de opplevde ulike sider ved denne nye hverdagen (Figur).

Omtrent halvparten av de ansatte og styrerne syntes det var mange ulike beskjeder å forholde seg til ved gjenåpning. Allerede i juni hadde smittevernveilederne blitt revidert flere ganger. I tillegg var det i denne tiden mye informasjon å ta inn - fra riksmediene, pressekonferanser og lokale myndigheter.

Figur 10 Ansattes og styreres opplevelse av organiseringen etter gjenåpning. Andel som svarer 'Helt enig' eller 'Delvis enig'

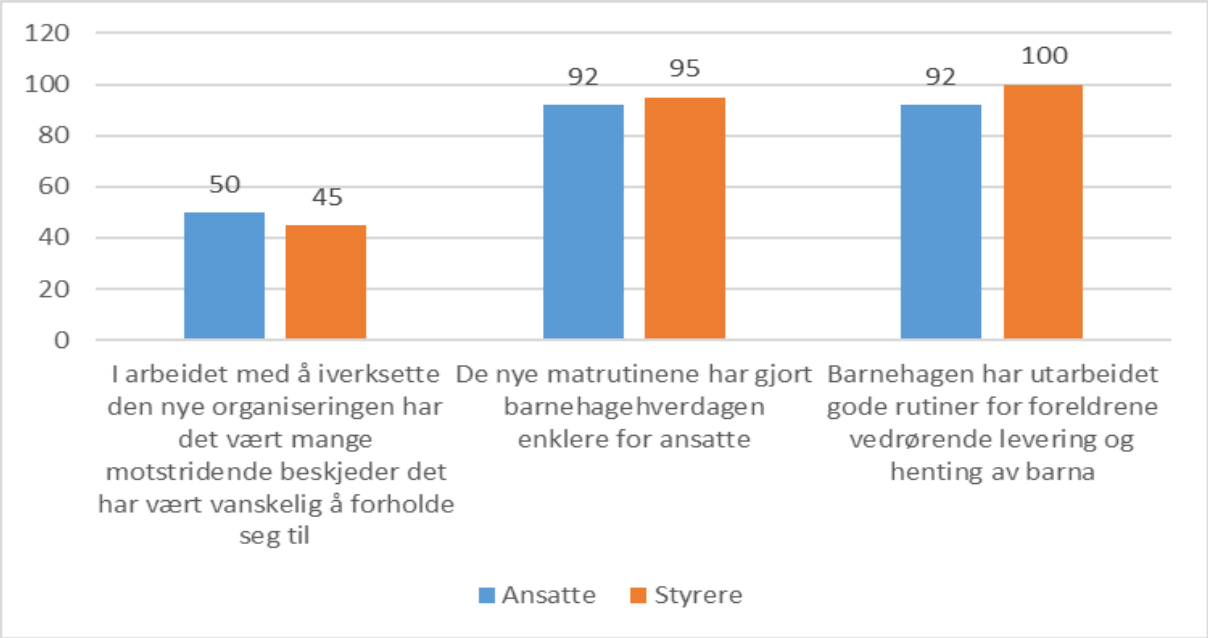

Flere av de nye rutinene som måtte etableres på grunn av smittevernhensyn, opplevdes som gode. Nesten alle de ansatte, i likhet med styrerne, var enig i at matrutinene gjorde hverdagen enklere for de ansatte. Nesten samtlige syntes også at barnehagen hadde utarbeidet gode leverings- og henterutiner for foreldrene.

Figur 11 Ansattes erfaringer med organiseringen etter gjenåpning

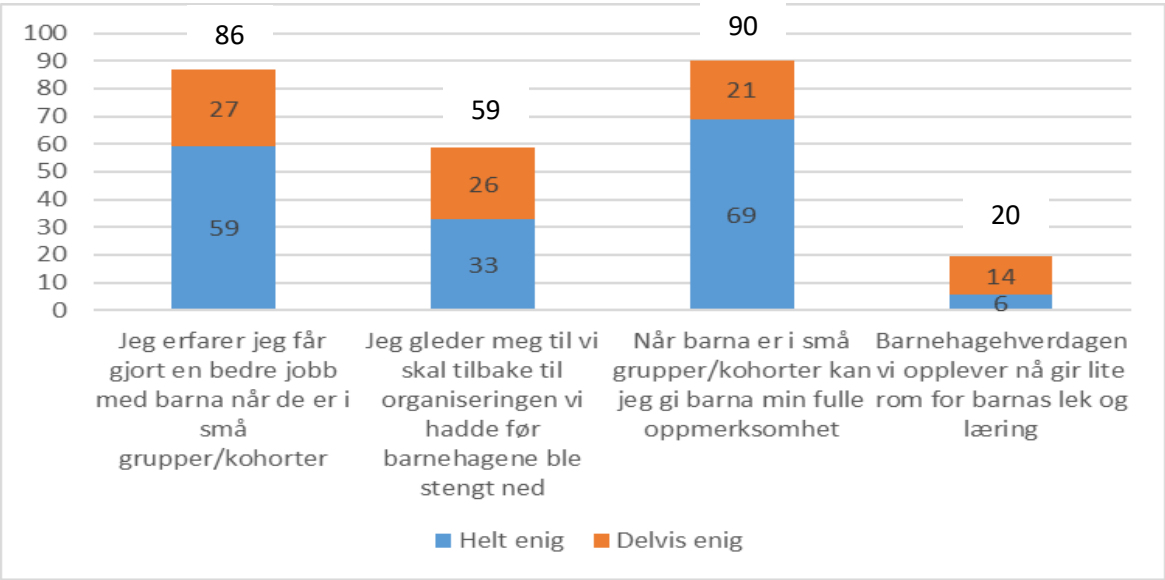

Svært mange ansatte mente at de fikk gjort en bedre jobb med barna når de er i små grupper, f.eks. fordi de får gitt barna mer oppmerksomhet (Figur). Det er relativt få som syntes organiseringen gikk ut over barnas lek og læring. Til tross for disse gjennomgående positive erfaringene, var det mange ansatte som gledet seg til å komme tilbake til 'normalen' igjen.

I mange barnehager var det de ansatte selv som sto for de forsterkede hygienetiltakene. Drøyt én av tre ansatte svarte at mye av dagen gikk med til å vaske og desinfisere (Figur).

Figur 12 Ansattes erfaring med smittevernrutinene

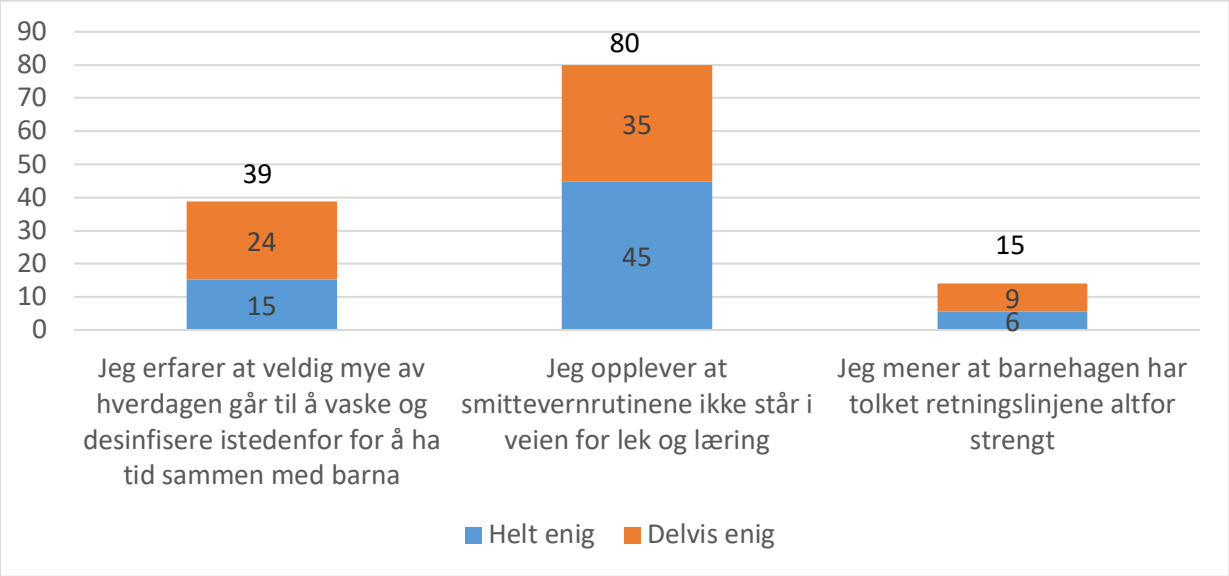

Samtidig mente åtte av ti ansatte at smittevernrutinene ikke står i veien for lek og læring, og kun et lite mindretall syntes at barnehagen tolket retningslinjene for strengt.

I og med at foreldre ikke fikk komme inn i barnehagen for å levere og hente barn, ble kontakten mellom ansatte og foreldre i mange tilfeller mer kortvarig enn det som var vanlig tidligere. Drøyt syv av ti syntes dette fungerte godt (Figur). Bare en av tre svarte at de syntes de fikk lite kontakt med foreldre i denne situasjonen. Vi ser også at en del foreldre var bekymret for smitte ved gjenåpningen av barnehagene. Omtrent halvparten av de ansatte svarte at de ble kontaktet av foreldre som ikke ønsket å ha barna i barnehagen på grunn av smittefaren.

Figur 13 Ansattes erfaringer med nye rutiner: kontakt med foreldre

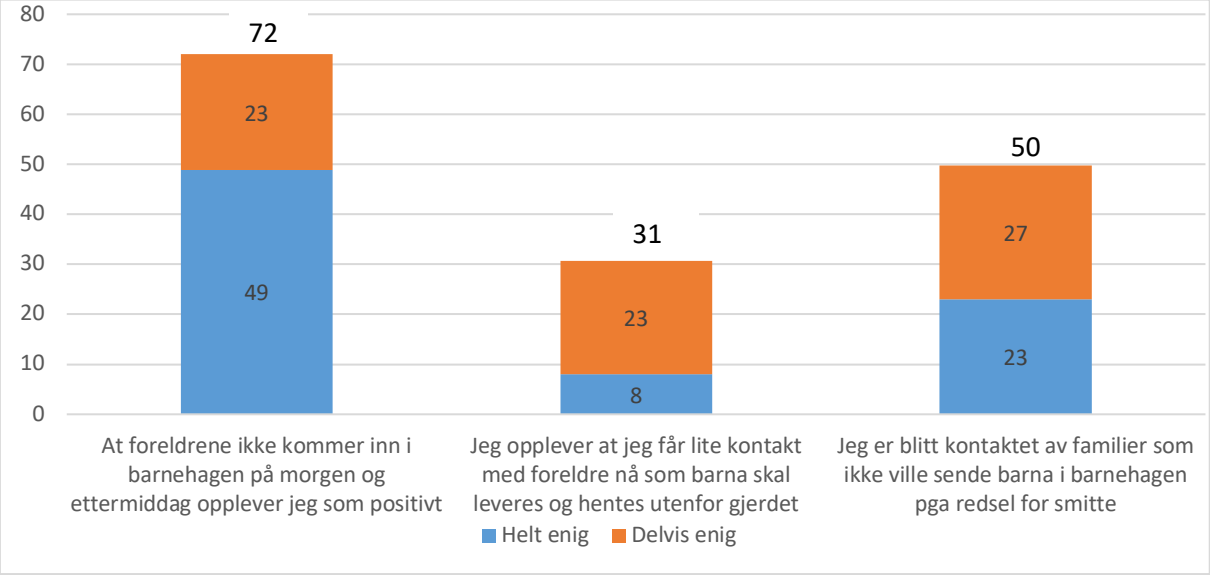

De nye smittevernrutinene og endringene i barnehagens organisering var selvfølgelig en stor omveltning også for barna. Nesten samtlige ansatte svarte at barna tilpasset seg endringene på en god måte (Figur Feil**! Bruk fanen Hjem til å bruke 0 på teksten du vil skal vises her.**). Det er en del ansatte som opplevde at det var vanskelig for barna å holde seg til den lille gruppa de skulle være med, men det var likevel få ansatte som opplevde at barna ikke fant seg til rette i den nye organiseringen. I den første tiden etter gjenåpning hadde barnehagene kortere åpningstid enn det som var vanlig før koronaen. Over åtte av til ansatte erfarte at barna var mer opplagte når barnehagedagen var kortere.

*Figur **Feil! Bruk fanen Hjem til å bruke 0 på teksten du vil skal vises her.**14 Ansattes erfaring med barnas reaksjoner på ny organisering*

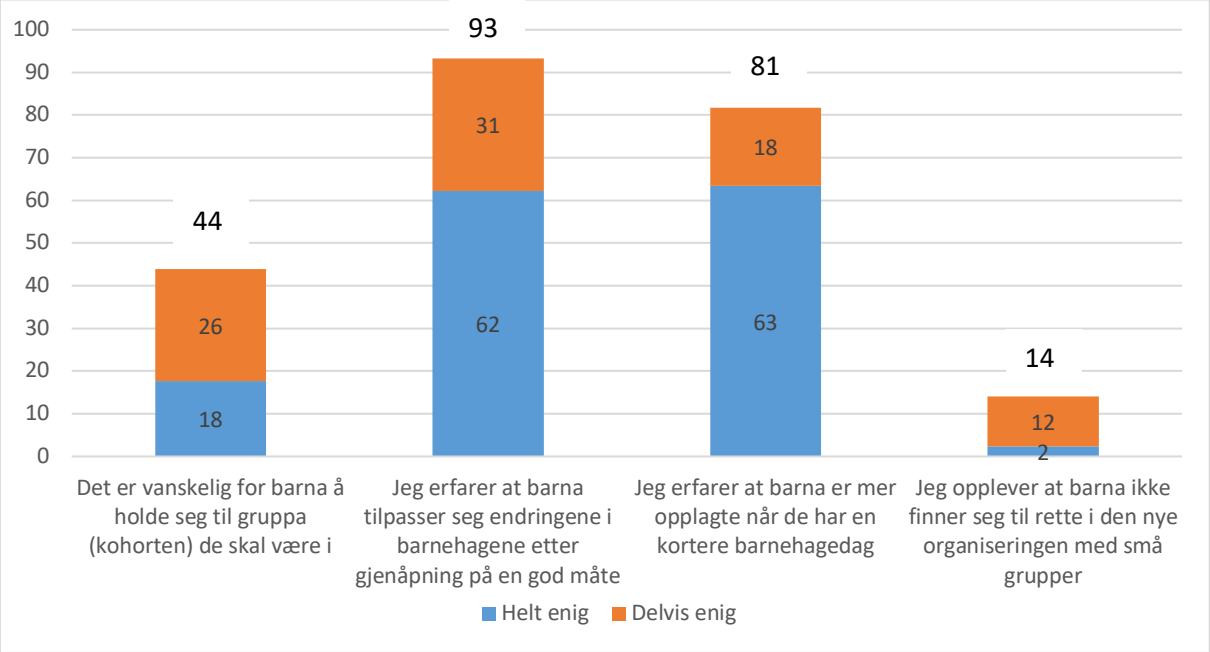

I spørreundersøkelsen hadde vi inkludert noen åpne spørsmål, der respondentene kunne svare med egne ord. Ett av disse spørsmålene lød: 'Er det gjort erfaringer i koronaperioden du mener barnehagen bør ta med videre – som du mener kan styrke kvaliteten i barnehagen?'

Det er to forhold som mange peker på i sine svar: det ene er arbeidet i små grupper; og det andre er erfaringen med å ha full bemanning i barnehagen da åpningstiden var kortet ned. En del synes også at de endrede matrutinene var positivt, i tillegg til hygienetiltakene.

På spørsmålet 'Hva er annerledes med det pedagogiske arbeidet når barnehagen har redusert åpningstid?' svarte mange at det opplevdes godt å ha alle ansatte på jobb samtidig. Mange synes også at de fikk mer tid til hvert enkelt barn, og at det ga en hverdag preget av mindre stress og mer opplagte barn. Samtidig er det mindre tid til møter, pedagogisk arbeid, samlingsstunder og aktiviteter.

Oppfølging av sårbare barn og familier

Allerede ved nedstengningen 12. mars ble kommunene pålagt å ha et tilbud til barn av foreldre i såkalte «kritiske samfunnsfunksjoner», men også for barn med særskilte omsorgsbehov. Det ble etablert beredskapsbarnehager som skulle gi et tilbud til disse gruppene. Likevel ble det tidlig reist bekymringer for hvordan situasjonen for sårbare barn og deres familier – hvor barnehagene har en særlig viktig funksjon – ville bli påvirket av nedstengningen. Vi spurte barnehageansatte i bydel Søndre Nordstrand om deres bekymringer for enkeltbarn både i nedstengningsperioden og etter gjenåpning (Figur).

Figur 15 Ansattes bekymring for enkeltbarn

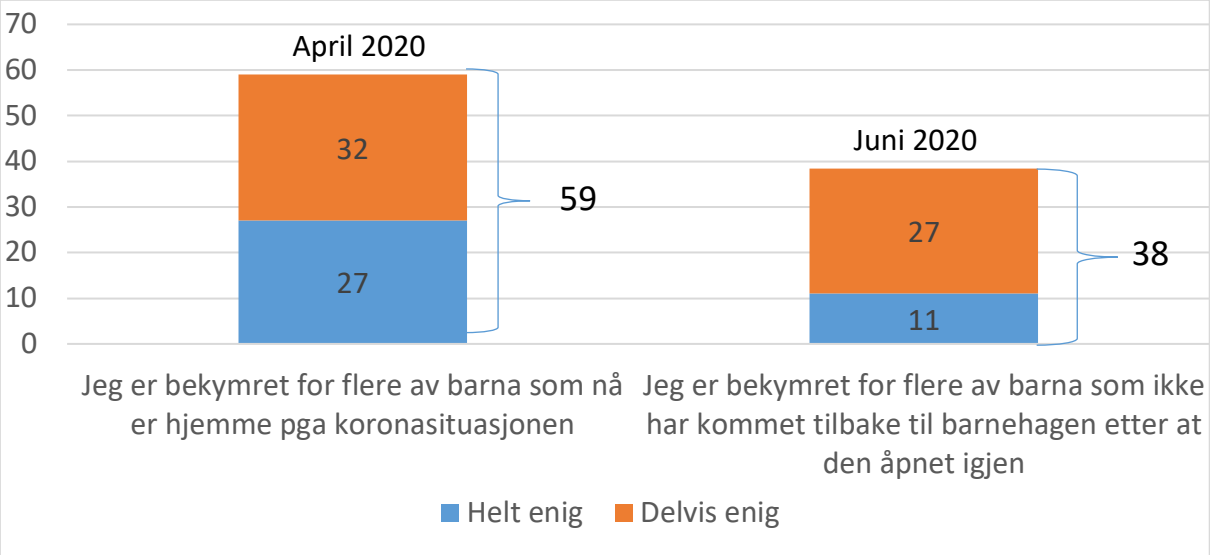

I undersøkelsen vi gjennomførte i april, svarte seks av ti ansatte i barnehagene at de var helt eller delvis enig i påstanden «Jeg er bekymret for flere av barna som nå er hjemme pga korona-situasjonen».[3] Etter at barnehagene åpnet for mer ordinær drift igjen, opplevde mange barnehager at en del barn ikke umiddelbart kom tilbake (ref. Figur 13), blant annet på grunn av frykt for smitte.

Vi spurte ansatte og styrere om hvilke rutiner barnehagen hadde for oppfølging av sårbare barn og familier (Figur) etter gjenåpning. Åtte av ti ansatte svarte at lederen har en særlig oppmerksomhet overfor disse barna. Blant styrerne er andelen enda høyere, noe som indikerer at bydelen oppleves å ha sterkt fokus på de sårbare barna. Undersøkelsen fra april tydet på at styrerne ofte hadde en stor rolle i oppfølging av sårbare barn og familier.[4] Denne antakelsen ble styrket av resultatene fra undersøkelsen fra juni, som også omfattet styrerne. Det er en betydelig høyere andel styrere som svarer at barnehagen har rutiner for oppfølging av sårbare barn, sammenliknet med svarene fra ansatte ellers.

Figur 16 Oppfølging av sårbare barn. Prosent som svarer Helt eller delvis enig

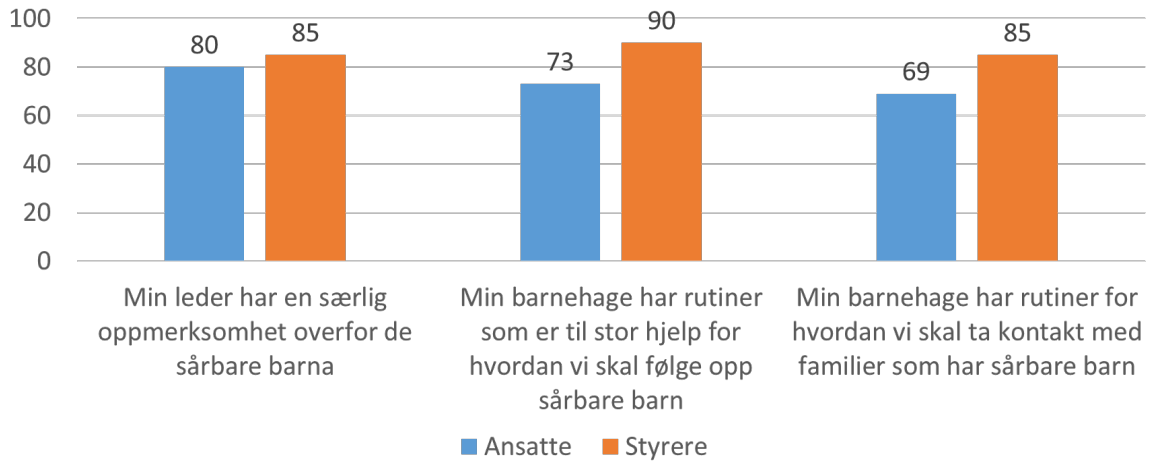

Forskjellen mellom ansatte og styrere viser seg også i kontakten mellom barnehagen og eksterne hjelpetjenester som barnevern og fagsenter/PPT (Figur 17). En del av denne forskjellen skyldes antakelig at styrer har oversikt over hele barnehagen, mens de ansatte først og fremst kjenner barna i egen avdeling/base. Halvparten av styrerne svarte at de har vært i kontakt med barnevernet etter gjenåpningen på grunn av bekymring for ett eller flere barn. Like mange styrere sier de har kontaktet fagsenteret. Vi har ikke opplysninger om hvor mange styrere som vanligvis kontakter disse tjenestene, og vet derfor ikke om det er en overhyppighet av kontakt i koronaperioden. Det er en forholdsvis liten andel av ansatte ellers som sier de har hatt kontakt med barnevern/fagsenter etter gjenåpningen av barnehagen.

[3] Myrvold (2020c). 'Barnehagenes oppfølging av sårbare barn og familier under koronakrisen'. REACH-notat 4/2020.
[4] Ibid

Figur 17 Barnehagens kontakt med barnevern og fagsenter

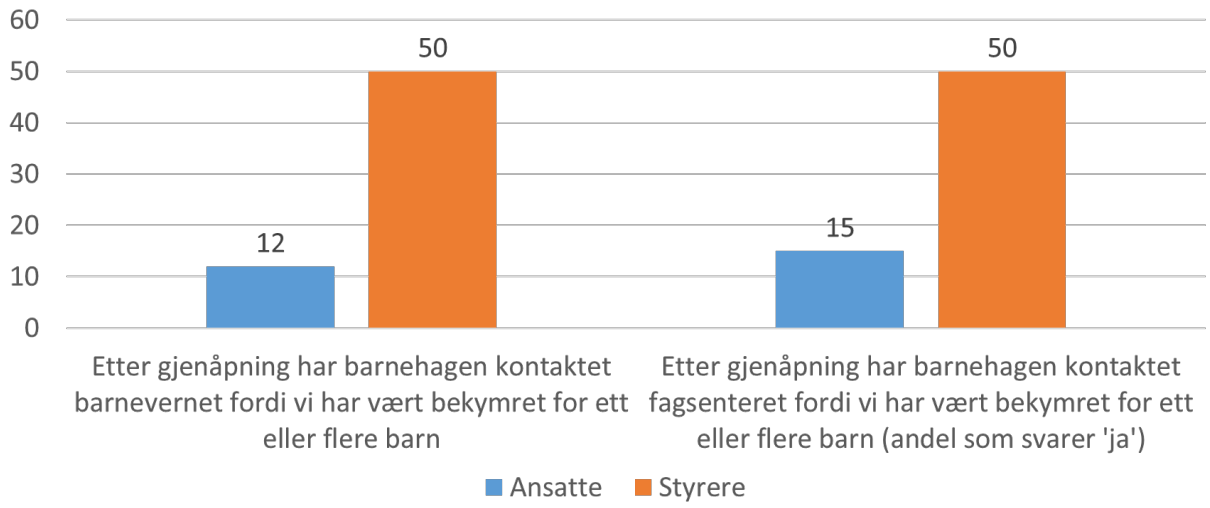

Oppsummering

Dette notatet viser resultatene fra en spørreundersøkelse til samtlige styrere og ansatte i de kommunale barnehagene i Søndre Nordstrand i juni 2020, etter at barnehagene ble åpnet igjen for tilnærmet ordinær drift. Undersøkelsen viser at både ansatte og styrere stort sett var fornøyd med barnehagens håndtering av koronasituasjonen, men de opplevde også at hverdagen under pandemien var krevende.

De aller fleste som jobber i barnehagene syntes det kollegiale fellesskapet var godt, og opplevde styreren som tilgjengelig i denne situasjonen. Vi har sett at den frykten en del ansatte hadde for å bli smittet på jobb i april, var betydelig mindre i juni. De aller fleste svarte at de ga barna like mye kos som tidligere.

Koronasituasjonen innebar en helt ny hverdag i barnehagene. Virksomheten måtte omorganiseres for å være i tråd med smittevernveilederen fra utdanningsdirektoratet. Likevel svarer nesten alle de ansatte at de var trygge på at de jobber i tråd med smittevernrådene. Dette kan være et resultat både av en god og relevant veileder, men også av godt ledelsesarbeid fra de ansatte og bydelens side.

Vi har også sett at minoritetsspråklige ansatte er en viktig ressurs for barnehagen i korona-situasjonen, der mange opplevde at de fikk brukt sin flerspråklige kompetanse i kontakt med foreldre med annen språklig bakgrunn enn norsk.

Smittevernhensyn gjorde at barnehagene måtte organisere barna i mindre grupper, med faste ansatte i hver gruppe. Åpningstiden ble kortet ned, blant annet fordi det ikke var mulig å bruke de voksne fleksibelt på tvers av gruppene. Det ble heller ikke servert mat i barnehagen, og mange tilbrakte mye tid ute.

Både ansatte og styrere sier at de var fornøyd med disse nye rutinene, og et stort flertall ansatte mener de gjorde en bedre jobb med barna når de var i små grupper. De fleste syntes at smittevern ikke var til hinder for lek og læring, og sier at barna tilpasset seg godt den nye organiseringen. Barna opplevdes ofte som mer opplagte når barnehagedagen var kortere. Likevel gledet et flertall av de ansatte seg til hverdagen skulle bli 'normal' igjen.

Resultatene fra spørreundersøkelsen tyder på at mange barnehager har gode rutiner for oppfølging av sårbare barn, men i juni var det fortatt barn som ikke hadde kommet tilbake i barnehagen etter perioden med stengning, og det er en viss uro blant de ansatte for disse barna.

Alt i alt viser undersøkelsen at de ansatte og styrerne i barnehagene i bydel Søndre Nordstrand var ved godt mot i slutten av juni. De syntes egen barnehage hadde håndtert koronasituasjonen bra, og hadde gode erfaringen med organiseringen av barnehagen i tråd med smittevernveilederen. Men koronasituasjonen viste seg å bli betydelig mer langvarig enn de fleste hadde forestilt seg før sommeren. Bydel Søndre Nordstrand har dessuten opplevd et større smittetrykk enn nesten noe annet sted i Norge. Vi kan derfor ikke se bort fra at de ansattes vurderinger ville fortone seg noe annerledes i slutten av 2020, enn ved inngangen til sommerferien.